

W. M. Marston, otec Wonder Woman

Richard Jedon

Psychologický ústav FFMU, Brno

info@psychologon.cz

Americký psycholog William Moulton Marston z pohledu některých mužů možná nejvíce přispěl společnosti svým kontroverzním životem, vzhledem k tomu, že bydlel se dvěma ženami a s oběma měl děti. Na dobu, ve které žil (první polovina 20. století), mnohé asi překvapí jeho propagace feminizmu a zájem o emancipaci žen. Přínosy Williama M. Marstona ovšem spočívají jinde. První přínos, ten více vědecký, je jeho průkopnická práce ve vývoji budoucího polygrafu (tzv. detektoru lži). Druhým přínosem je pak stvoření komiksové superhrdinky, Wonder Woman.

The main contribution to society of American psychologist William Moulton Marston from the point of view of some men could be his controversial family life regarding his household with two wives, with whom he had children. Given the era he lived, many could be surprised by his propagation of feminism and women emancipation. However, the contribution of

William M. Marston lies elsewhere. The first one, one more scientific, is his pioneer work in development of what was about to become a polygraf. The second contribution was creating a comic superheroine, Wonder Woman.

Klíčová slova: William Marston, detektor lži, polygraf, Wonder Woman, teorie emocí

Key words: William Marston, lie detektor, polygraph, Wonder Woman, theory of emotion

Úvod

William Moulton Marston žil v letech 1893 až 1947 v Americe. Nejprve získal právnické vzdělání a následně roku 1921 titul Ph.D. v psychologii (Bunn, 1997). Jeho učitelem byl Hugo Münsterberg, který byl studentem Wilhelma Wundta, zakladatele experimentální psychologie (vznik Wundtova Psychologického institutu roku 1879 je často označován jako vznik psychologie jako samostatné vědy). O Münsterberga se však zajímal i jiný velikán psychologie, William James, který ho přesvědčil k práci v Americe (Sommer, 2012). Hugo Münsterberg byl označován za jednoho z géníů psychologie (zabýval se pracovní psychologií, pedagogikou, psychoterapií, filosofií, mysticismem ale také experimentální či kulturní psychologií), ovšem na druhou stranu se vyznačoval svými radikálními šovinistickými názory vůči ženám (Prieto, 2012). O to více zarážející je, že jeden z jeho nejoblíbenějších žáků, pomyslný nástupce jeho práce, propadl feminismu.

Se svým mentorem Marston sdílel zájem v odhalování lží pomocí fyziologie, v psychologii filmu a také v popularizaci psychologie samotné (Bunn, 1997). Během 20. a 30. let se zabýval emocemi, vědomím, materialismem, vitalismem a také psal populárně psychologické články do časopisů jako Esquire (Bunn, 1997). V roce 1925 začal působit jako psycholog-konzultant, což byla tehdy nová oblast psychologie, kombinující poznatky péče o mysl se základními znalostmi medicíny. Dalo by se tedy říci, že se zároveň staral o duši, ale i chránil tělo (Bunn, 1997). Marston byl vědcem i knězem v jedné osobě. Byl vysoce přesvědčen o potřebě kombinovat vědu s morálkou a zastával názor, že vědecké poznatky z psychologie mají především sloužit k šíření morálních hodnot (Bunn, 1997).

Detektor lži

Marston věřil, že díky měření systolického tlaku a pozorování jeho změn může rozpoznat, kdy osoba lže. Na tuto myšlenku ho údajně přivedla jeho žena, která pronesla, že cítí, že jí srdce buší více, když je rozčilená. Jeho metodu se mu podařilo úspěšně uskutečnit již v roce 1915, kdy ještě pracoval u Huga Münsterbergera a později díky ní testoval i špiony během první světové války (Prieto, 2012).

Zřejmě díky svému právníckému vzdělání se vzápětí svoji novou metodu snažil prosadit i jako důkazní prostředek u soudu, ale tento počín mu nevyšel. Jak již bylo jeho zvykem, podařilo se mu však vynález značně zpopularizovat. Například v roce 1938, kdy v reklamě na žiletky značky [Gillete](#), testoval muže při jejich reakcích na kvalitu různých prostředků sloužících k holení (Prieto, 2012) či když se mu v témže roce díky detektoru lži podařilo „usvědčit“ mladý pár z toho, že do sebe byl stále zamilován, přestože oba byli zasnoubeni s někým jiným (Bunn, 1997).

I když si nakonec autorství dnes známého polygrafu připsal student medicíny John Augustus Larson, Marstonova technika měření tlaku se zachovala a tvoří součást dnešního detektoru lži.

Teorie emocí

Jednou, při pracích se svým detektorem lži, v roce 1924 v Texasu analyzoval vězně, muže i ženy, podle své teorie emocí (Bunn, 1997). Tuto teorii rozpracoval podrobněji po první světové válce. V ní vystoupil proti už tehdy tradičním základním emocím, jako strach nebo vztek. Tvrdil totiž, že emoce není reakce na samotný stimulus, ale efekt takové odpovědi na tento podnět (cit. dle Bunn, 1997). Pokud tedy proti mně poběží zuřivě štěkající pes, není emocí můj strach, ale efekt tohoto strachu, tedy například to, že zůstanu stát na místě a nezvládnou se ani pohnout. Emoce dělil podle aktivity-pasivity a v kontextu prostředí na prostředí příznivé-ohrožující (Marston, King, Marston, 1931). V závislosti na tom pak zavedl své čtyři základní emoce a to smíření-dominance a submise-popud (Prieto, 2012).

Emoce smíření by se dala definovat jako splynutí nebo spokojenost s prostředím. Toto je nejčastější typ emocí v dospělém věku, jedná se o pasivitu vůči ohrožujícímu prostředí. Jako

příklad si lze představit vězně, který rezignoval na svou snahu dostat se z vězení a poslouchá pokynů dozorce (Marston, King, & Marston, 1931). Protipólem je emoce dominance, kterou lze definovat jako vypuštění dodatečné motorické energie směřující vůči překážkám (cit. dle Bunn, 1997). Tato definice se dá jednodušeji popsat jako aktivita vůči ohrožujícímu prostředí. Jedná se o emoci typickou pro dětství a mládí, především pro pubertu (Marston, King, & Marston, 1931). Emoce popudu pak znamená snahu o vyvolání submise v někom jiném (cit. dle Bunn, 1997). Od dominance se liší v tom, že se jedná o aktivitu vůči příznivému prostředí. Malé dítě, které brečí, aby dostalo najíst, nebo natahuje ruce, aby ho matka objala, je typickou ukázkou této emoce (Marston, 1931). Poslední z čtveřice je emoce submise. Marston sám přiznává, že rozlišení této emoce je nejsložitější, zvláště od emoce smíření (Marston, King, & Marston, 1931). Jedná se totiž o pasivitu vůči příznivému prostředí. Příkladem pak může být dítě, které se nechává hladit. Tyto emoce také neměly být nijak závislé ani na instinktech nebo smyslovém vnímání jedince (cit. dle Bunn, 1997). Nutno podotknout, že Marston také rozlišil emoce na základě pohlaví. Emoce dominance-submise jsou typičtější pro muže, zato smíření-popud je vlastnější ženám (Marston, King, & Marston, 1931).

Díky své technice měření reakcí na podněty mohl pak začít ověřovat další ze svých novátorských teorií a to propojení emocí a barev. Marston ovšem neuvažoval pouze ve sféře toho, že červená barva evokuje agresi či že modrá uklidňuje. Jeho myšlenka zněla, že podle barvy vlasů jedince můžeme predikovat jeho emoční reakce. Konkrétně barva vlasů u žen je spojena s jejich typickými emocionálními projevy (cit. dle Bunn, 1997).

Tuto myšlenku se samozřejmě rozhodl ověřit. Roku 1928 studoval rozdíly mezi brunetkami, blondýnami a zrzkami. Ukazoval jim scény z různých filmů a měřil jejich reakce svým detektorem lži. Určité rozdíly se sice objevily, ale víceméně mu pouze vyšlo, že u brunetek se objevovalo častěji vzrušení při scénách pronásledování nebo stíhání, zato u blondýnek se jako vzrušující faktor objevil spíše požitek z toho, když byla dívka ve filmu políbena (Bunn, 1997). Tyto jeho objevy samozřejmě přilákaly téměř okamžitě silnou kritiku. Od výtek typu k čemu takové zjištění vůbec slouží po argumenty, že nelze ani s jistotou poznat, zda je žena blondýnka či brunetka.

Finálním krokem těchto teorií bylo pak jejich propojení. Marston přiřadil svým novým emocím základní čtyři barvy. Tedy dvojice dominance-submise korespondovala s modrou-žlutou a smíření-popud se zelenou-červenou (cit. dle Bunn, 1997).

Wonder Woman

V roce 1940 Marston pracoval jako konzultant ve společnosti Detective Comics (dnes známé jako DC Comics) a při pohledu na plejádu mužských superhrdinů se nemohl nezeptat, proč mezi nimi není žádná žena (Prieto, 2012). Šéf společnosti, Max Charles Gaines, byl myšlenkou nadšený a dal tedy Marstonovi prostor pro stvoření jeho největšího odkazu.

Jedním z důvodů vzniku této superhrdinky byly i negativní reakce na Supermana za doby Třetí říše, protože ten stejně jako nacistická ideologie zobrazoval nadčlověka a mohl mít na děti negativní vliv (Dockterman, 2014). Wonder Woman měla symbolizovat sociální změny po 2. světové válce, avšak především ženskou emancipaci a liberaci (Bunn, 1997). Marston věřil, že mužská síla představuje destruktivní element a že musí být tedy kontrolována ženskostí a její „lákavou láskou“. Konkrétně v roce 1943 v komentáři pro časopis The American Scholar uvedl:

"Už ani dívky nechtějí být dívkami, když dnešní archetyp ženskosti postrádá sílu a moc. Když pak nechtějí být dívkami, nechtějí být ani něžné, poslušné a mírumilovné, tak jako správné ženy jsou. Ženské silné stránky jsou opovrhované, kvůli slabosti žen, jako takových. Náprava se jeví zcela jasně a to stvoření ženské postavy, které má všechnu sílu Supermana, ale navíc veškeré přednosti správné a krásné ženy." (Marston, 1943)

Při bližším zkoumání zjistíme, že ve Wonder Woman se odráží Marstonova dosavadní práce. Superhrdinka, která má nadlidskou sílu a je téměř neporazitelná má jedinou slabinu, nesmí být svázaná mužem. To je také jeden z důvodů, proč ve svých dobrodružstvích bývá víceméně nepřetržitě unášena a svazována. Marston s Gainesem museli neustále odpovídat na dopisy, kde si někteří čtenáři stěžovali, že komiks nepřiměřeně zobrazuje fetiš a až sadomasochistické praktiky. Toto svazování však mohlo mít i jiný důvod. Mohlo odkazovat na hnutí sufražetek, které bojovaly za ženské volební právo a často protestovaly způsobem, kdy se přivazovaly k budovám (Dockterman, 2014).

Wonder Woman taky zobrazuje Marstonovu celoživotní myšlenku, myšlenku svobody skrze služebnosti (Prieto, 2012). Marston uznává, že jsou muži silnější než ženy, ale ty nad nimi naopak mají mít kontrolu. Vyjádřeno jeho slovy: „Jedinou nadějí na mír, je naučit lidi, kteří jsou plni nesvázané a rvoucí se síly, aby se nechali svázat – aby našli potěšení v podrobení se autoritě laskavosti.“

Co je ovšem pro tuto superhrdinku nejtypičtější je její charakteristická zbraň, Laso pravdy. Kdo je zachycen tímto magickým lasem, mluví pouze pravdu a přiznává všechna tajemství. Nakonec tedy ani není překvapující, že Wonder Woman se v jedné z epizod pokoušela u soudu dosáhnout přiznání viníka pomocí svého Lasa.

Závěr

William M. Marston se celý život snažil prolomit hranice mezi akademickou sférou a populární psychologií (Bunn, 1997). Drtivá většina jeho teorií je však dnes již pozapomenuta, i když například jeho kategorie dominance-submise se mezi lety 1920 a 1935 stala po extraverci-introverzi druhou nejdůležitější zkoumanou veličinou, a byla užívaná i ve známém Bernreuterově osobnostním dotazníku (Bunn, 1997). Popularizace svých myšlenek se mu však nakonec podařilo dosáhnout, avšak asi tím nejméně očekávatelným způsobem.

Wonder Woman je po Supermanovi a Batmanovi třetí nejdéle existující komiksovou hrdinkou a bez nadsázky nejslavnější hrdinkou vůbec. V [žebříčku](#) IGN se umístila pátá ze všech komiksových superhrdinů a je i nejlépe umístěnou superhrdinkou. Svět komiksů je známý tím, že čtenáři mají významný vliv na směřování příběhů a tvorbu autorů. „Dlouhověkost“ a prominentní postavení Wonder Woman, jakožto jedné ze tří největších hvězd vydavatelství DC Comics, hovoří za vše.

I když Marstonovy názory byly v mnohém kontroverzní, jeho myšlenky byly jasné. Bojoval za svobodu a emancipaci žen, stejně tak se horlivě snažil o popularizaci psychologie a jejího posunutí v pomyslném žebříčku věd.

Zdroje:

Bunn, G. C. (1997). The lie detector, Wonder Woman and liberty. *History of the Human Sciences*, 10(1), p. 91-119. Dostupné z:

<http://comicsstudies.pbworks.com/w/file/52420066/bunn.pdf> [citováno dne 29. 4. 2015]

Dockterman, E. (2014). 7 Amazing Things You Didn't Know About Wonder Woman. Dostupné z: <http://time.com/3543528/7-amazing-things-you-didnt-know-about-wonder-woman/> [citováno dne 29. 4. 2015]

Marston, W. (1943). Why 100,000,000 Americans Read the Comics. *The American Scholar*, 13, p. 1–10. [citováno dne 29. 4. 2015]

Marston, W., King, C., & Marston, E. (1931). Integrative psychology: a study of unit response. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Co.

Prieto, L. C. (2012). Wonder issues to Wonder Woman: Contributions made by the students of Hugo Munsterberg. *Journal of Management History*, 18(2), p. 166-177. Dostupné z: http://www.mbsportal.bl.uk/secure/subjareas/busmanhist/emerald/1522051355-252X%E2%80%8E_vol18_2012_2_3.pdf [citováno dne 29. 4. 2015]

Sommer, A. (2012). Psychical research and the origins of American psychology: Hugo Münsterberg, William James and Eusapia Palladino. *History of the Human Sciences*, 25(2), p. 23-44). Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3552602/> [citováno dne 29. 4. 2015]

Zdroj obrázku:

http://www.oddee.com/_media/imgs/articles2/a98940_william-marston.jpg